

CONTRIBUȚIILE FABRICII EXPERIMENTALE MOLDAVPROEKTMEBEL' LA DIVERSIFICAREA DESIGNULUI DE MOBILIER DIN MOLDOVA LA ÎNCEPUTUL ANILOR 1980

STAMATI Mihail

Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *Producția de mobilier din Moldova în cea de a doua jumătate a secolului XX a cuprins o gamă largă de produse explorând mai multe tehnologii performante la acea perioadă. În vederea stabilirii performanțelor la acest capitol și pentru a aduce inovație în domeniu, a fost creat institutul, iar mai apoi fabrica experimentală Moldavproektbebel'. În cadrul acestei instituții au fost elaborate concepte, soluții și tehnici de prelucrare, îmbinare a diferitor materiale preluate mai apoi de fabricile din țară apte să producă mobilier în serii mari. Proiectele realizate de către designerii fabricii experimentale, au fost premiate la mai multe expoziții pentru gradul de performanță, estetică și calitatea executării modelelor.*

Cuvinte cheie: *Mobilier, lemn, placaj, industrie, cercetare, design.*

1. INTRODUCERE

Sfârșitul anilor 1970 - începutul 1980 au scos în evidență un parcurs progresist al creației de mobilier în Moldova. Ne vom referi în special la proiectele și implementările ce poartă amprenta asociației experimentale de Mobilă din Chișinău Moldavproektmebel' și a unor designeri care au activat în cadrul ei. Această instituție a avut un impact puternic asupra perfecționării segmentului de mobilier de primă clasă și a stat la baza dezvoltării acestei nișe încă de la sfârșitul anilor 1960, atunci când a fost înființată. Din start menirea asociației Moldavproektmebel' a fost de a crea o platformă favorabilă experimentării în creația de mobilier, aplicarea tehnologiilor avansate și explorarea materialelor, în special a celor naturale. În vederea realizării acestui scop, au fost invitați spre angajare tineri absolvenți ai unor importante instituții de artă din fosta URSS oferindu-li-se oportunități pentru a se manifesta creativ și de a elabora proiecte autentice și inovatoare. Una din sarcinile asociației Moldavproektmebel' era proiectarea și realizarea unor echipamente necesare confecționării pieselor și detaliilor de configurație geometrică complexă pentru cele mai importante fabrici de mobilă din țară. Erau realizate matrice și diverse sisteme, cu ajutorul cărora se puteau obține piese curbate din lemn, elemente din plastic, poliuretan, sau alte materiale care implicau o producere la scară industrială. Un departament important al asociației era cel de metrologie și testare a conformității produselor. Este vorba despre un departament unic în Moldova la care treceau testul de rezistență produsele noi de mobilier, înainte ca acestea să fie puse pe rol de implementare la scară industrială și comercializare. De cele mai dese ori inovațiile și proiectele îndrăznețe realizate de Moldavproektmebel', își găseau implementare cu participarea câtorva fabrici importante din țară. În dependență de specificul proiectelor, erau prevăzute colaborări cu Întreprinderea Fane-

rodetal', specializată în executarea detaliilor curbate, sau plate din placaj. Pentru realizarea elementelor moi, turnate, de configurație geometrică complicată și pentru producerea elementelor decorative și imitație a lemnului masiv, se colabora cu Asociația de prelucrare a lemnului „Codru”, iar executarea componentelor de mobilă din poliuretan armat avea loc la Întreprinderea „Rază”. Până în 1993, în departamentul de mobilă experimentală al Asociației au fost realizate mai multe proiecte de mobilier de tip adaptate conform serilor de apartamente construite în acea perioadă în Moldova. Dintre acestea:

- 114 proiecte de mobilă pentru camera de zi.
- 45 proiecte de mobilă pentru odihnă.
- 15 proiecte de mobilă pentru bucătărie.
- 20 proiecte de mobilă pentru dormitor.
- 35 proiecte de mobilă pentru antreu.
- 70 proiecte de obiecte unitare de mobilier.

Departamentul executa de asemenea proiecte individuale de mobilă, adaptate unor interioare specifice, fie în spații private, sau publice. Vom atrage atenția asupra câtorva dintre acestea pe parcurs, făcând referințe și către autorii care le-au creat. Asociația Moldavproektmebel' s-a manifestat intens pe parcursul a mai mult de 25 de ani de existență, iar în portofoliul acesteia se regăsesc și proiecte pentru interioarele instituțiilor publice și industriale, unul dintre ultimele, cele mai importante fiind proiectul de amenajare a sălii de ședințe a Parlamentului Republicii Moldova, în 1989.

2. PROIECTE ȘI NUME DE REFERINȚĂ CARE AU CONTRIBUIT LA DEZVOLTAREA BRANȘEI DESIGNULUI DE MOBILIER ÎN INDUSTRIAL DIN RSS MOLDOVENEASCĂ

Am vrea să atragem atenția asupra câtorva nume de referință în designul de mobilier din Moldova, care s-au manifestat în cadrul acestei instituții. Printre aceștia sunt designerii Iurii Vostokov, Vasili Burlakov, Vladimir Șașcov, Iurii Titarev, Pavel Negodnikov, Olga Blagovidova, Svetlana Fomin (Saraeva), Manevski Alexandr, Victor Suman, Leonid Tanase, Victor Ursu, (Leonid Pancenko) și alții. În 1977, performanțele membrilor Asociației Moldavproektmebel' au fost recunoscute și apreciate cu medalia de aur la cea de a 33-a ediție a Expoziției Internaționale petrecută în Plovdiv, Bulgaria, la care grupul din Moldova a expus setul de mobilă „Aurica” 3-76. Au fost și alte expoziții Uniunale la care mobila produsă în RSS Moldovenească s-a remarcat prin calitate și estetică, iar datorită acestor evenimente – recunoscută și solicitată în țările Uniunii Sovietice, dar și cele din afara ei.

Atragem atenția asupra unor proiecte care au marcat perioada anilor 1980 datorită prospețimii și performanței pe care o exprimau. Sunt în mare parte obiecte de interior, la producerea cărora s-a excelat prin tehnologie și creativitate. Iar dacă e să deschidem parantezele referitor la aceste două aspecte, am vrea să punctăm inițial lucrările designerului Iurii Titarev a cărui demers creativ a fost însoțit de cercetări în domeniul mobilierului tapițat și a tehnologiei mobilierului curbat. Mai mult decât atât, rezultatele cercetărilor sale au fost marcate și prin susținerea tezei de Doctorat în Design, în 1980 la Moscova, Academia de Design și Arte Aplicate

„Stroganov”. În 1983 este onorat cu Premiul de Stat în domeniul Științei și Tehnicii pentru realizările sale în domeniul mobilierului curbat, iar în 1985 obține medalia de aur la Expoziția de Mobilă de la Moscova. Între 1980 și 1990, perioadă în care a fost designer principal la Asociația Moldavproektmebel’, Iurii Titarev a creat o serie de produse folosind în special tehnicile de ondulare a lemnului și a placajului. Printre cele mai relevante am dori să menționăm setul de mobilă pentru odihnă „Arbaletă”, cu o denumire reprezentativă, argumentată fiind de senzația de încordare și tensiune pe care o insuflă produsele date.

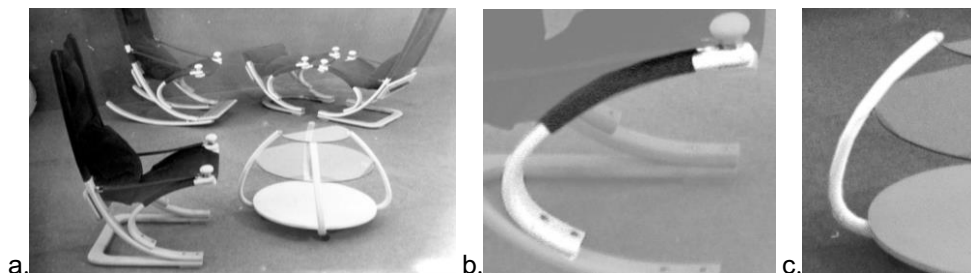

Fig. 1. a) Set de mobilă „Arbaletă”, autor Iurii Titarev.
b) Detaliu modular, fotoliu.
c) Detaliu modular, masă

Setul este format din câteva piese: fotoliu, masă pentru reviste și scaun-leagăn. Construcția portantă a fiecărui obiect de mobilier din acest set este constituită din mai multe detalii din lemn ondulat, asamblate și finisate cu lac. Scaunul și scaunul-leagăn, sunt piesele cu cea mai „încordată” construcție din acest ansamblu, iar acest fapt derivă din utilizarea mai multor detalii cu forma arcuită asamblate prin înșurubare. Utilizarea textilelor în cazul de față completează construcția scheletică, formând în cele din urmă suprafața pentru șezut și spetează, dar în același timp jucând rolul de centuri care mențin încordată întreaga construcție. Masa pentru reviste este realizată din patru elemente modulare din lemn, care constructiv, susțin discret două suprafețe din sticlă, proporționate reciproc cu un raport de 3:2. Transparența sticlei pune în valoare efectul de tensiune a lemnului curbat și creează aceeași senzația de încordare și tendință a materialului de a-și restabili geometria sa inițială (linie dreaptă). Baza, la fel este realizată din lemn, descriind forma unui cerc, iar ca și pondere a masei vizuale și interpretată din punct de vedere tectonic, se integrează armonios în structura modelului, îmbunătățind coeficientul de rigiditate și de stabilitate a construcției.

Este de remarcat aspectul modularității aplicat la realizarea obiectelor de mobilier din setul „Arbaletă”. Sunt folosite elemente constructive similare atât la structura mesei, Figura 1.c, cât și cea a fotoliilor, Figura 1.b, iar acest lucru atribuie pieselor din ansamblu caractere vizuale comune. În plus, din punct de vedere tehnologic, folosirea modularității este o optimizare a procesului de producere, minimizând numărul operațiilor de fabricație. Ceea ce face diferența între obiectele din set, ținând cont că sunt realizate din piese similare, este maniera de interacțiune a detaliilor, principiul de asamblare și conlucrare sub aspect plastic al lor, în scopul obținerii formei generale a produsului.

Autorul a creat și proiecte din categoria mobilierului pentru camera de zi, cele mai cunoscute fiind „Spikaci”, „Mini”, „Alisa”, „Combi”, mobilă pentru dormitor „Luceafăr”, scaune și alte obiecte unitare. Dacă e să revenim la seria de mobilier din lemn curbat semnate de Iurii Titarev, ar mai fi de menționat și alte lucrări: „Elegie”, „Vita”, „Viola”, „Bim”, „Moda”, toate explorând posibilitățile tehnologiei de ondulare a lemnului într-un mod specific autorului. Pentru Moldova din anii 1980, aceste realizări, împreună cu ale altor autori despre care se va vorbi pe parcurs, au însemnat un indicator de progres pe plan atât creativ cât și tehnologic în domeniul mobilierului. Spunem progres, deoarece mobilier curbat s-a produs în RSSM și în anii 60 la fabricile de mobilă Nr.6 din Chișinău, Numărul 4 din Tiraspol, Combinatul Experimental Fanerodetal’ din Bender, unde putem afirma că au fost puse bazele primelor realizări de mobilier curbat, la scară industrială, în Moldova.

Un alt nume important în industria designului de mobilă în Moldova anilor 1980 este Vladimir Șașkov. A aderat la departamentul de design al Asociației Moldavproektmebel’ după finalizarea studiilor de arhitectură la Universitatea Tehnică a Moldovei. Este autorul proiectelor implementate „Tandem”, „Flamingo” (seturi de mobilă pentru odihnă), „Clavecîn”, „Medici”, „Casa Mare”, „Roșu și Negru”, „RA” (toate fiind seturi de mobilă pentru camera de zi), „Medeea” (dormitor), masa pentru reviste „Tiras” și alte obiecte care au fost produse în serii mari. Printre cele enumerate sunt proiecte cum ar fi mobilă de perete, birouri și mobilă pentru odihnă interpretată în diverse maniere. Am vrea să ne oprim în cele din urmă la un set de mobilă cu denumirea „Flamingo”, Figura 2, care este o apariție neordinară pe teritoriul țării noastre în raport cu celelalte produse care îi sunt contemporane. Este un set de mobilă tapițată integral, format din masă și trei fotolii. Principiul de realizare este bazat pe turnarea sub presiune a poliuretanului în matrice, iar în interior are o structură metalică, menită să dea formă, rigiditate și stabilitate construcției. Tehnologia utilizată a adus inovație în domeniu, iar principiul care conferă rezistență fotoliilor este armarea elementelor moi. Acest set de mobilă creează senzația de „aerian”, iar aspectul dat se datorează formei portante ușoare ca percepție vizuală, care atinge suprafața podelei discret, contactând doar pe niște piciorușe metalice fine cu o pondere nesemnificativă a masei vizuale. Este în cele din urmă un aspect plastic și semantic ce vine în sprijinul asocierii acestui set de mobilă cu pasărea flamingo, de la care a și fost inspirat titlul. Aplicarea unei singure culori pe întreaga suprafață a mobilierului dat, creează o imagine de ansamblu omogenă, iar activizarea de contur prin linii contrastante tonal, pune în evidență geometria fiecărui produs, subliniind plastica și construcția acestora. Setul de mobilă „Flamingo” a fost realizat în două versiuni cromatice - una din ele adoptând paleta culorilor firești și caracteristice păsării flamingo, iar ala - diametral opuse.

Fig. 2. Set de mobilă pentru odihnă „Flamingo”, autor Vladimir Šaškov

Pe parcursul activității sale Vladimir Šašcov a fost parte a unei echipe preocupate și de o platformă neexplorată în creația de mobilă până atunci în țara noastră. Este vorba despre încercările de a realiza mobilă din carton gofrat. Aceste practici de folosire a cartonului au fost studiate și aplicate încă în anii 1960 în sfera mobilierului de unică folosință (din fr. „Mobilier jetable”) de designeri internaționali precum Peter Murdoch, unul dintre promotorii postmodernismului. Specificul realizărilor acestui designer era rigidizarea suprafețelor cartonului prin îndoire și îmbinări, tehnici ce atribuie rezistență construcției. Un alt demers în acest sens este stratificarea cartonului în scopul obținerii unui obiect volumetric. Una dintre cele mai iconice realizări la acest capitol este „Wiggle Side Chair”, un proiect creat de arhitectul Franck Gehry în 1972.

Maniera în care proprietățile cartonului au fost explorate de către echipa de designeri și tehnologi de la Moldavproektmebel’ presupunea utilizarea acestui material pe post de structuri de rezistență, nervuri menite să confere rigiditate suprafețelor, permițându-le în același timp să rămână foarte ușoare. Într-o discuție referitoare la aceste cercetări, designerul Vladimir Šašcov, menționa că experimentele realizate în baza cartonului a făcut posibilă proiectarea, iar mai apoi producerea unor modele experimentale de mese de birou cu un aspect masiv și impunător, dar care, aveau o masă fizică nefiresc de mică în raport cu cea vizuală. Paralela adusă între rezultatele obținute în proiectarea și producerea mobilierului experimental de pe teritoriul Moldovei și activitatea din acest domeniu pe plan internațional, vin să pună în vizor în special calitățile creative și interesul acordat dezvoltării designului de mobilier din țara noastră în anii 1980 prin promovarea unor tehnici de referință în istoria universală a designului de mobilier.

Din aceeași generație marcantă a designului de mobilă din Moldova, este și Iurii Vostokov, autor al unei serii importante de proiecte de mobilă pentru dormitor, mobilă de odihnă, scaune, fotolii, etc. Extrase dintr-un album de generalizare a rezultatelor Institutului Moldavproektmebel’, am vrea să enumerăm câteva dintre cele semnate de acest autor: Seturile de mobilă pentru dormitor „Serenada”, „Salvie”, seturile de mobilă pentru odihnă „Accord M”, „Icar” și mai multe scaune și fotolii ale căror denumiri nu le putem trece aici decât făcând trimiteri la numerele de serie ale proiectelor care au stat la baza acestora. Iurii Vostokov a devenit parte a echipei de designeri ai institutului având în spate studiile de design la Universitatea de Stat de Design și Arte Aplicate „Stroganov”, acolo unde și-au urmat studiile și alți colegi, printre care și Vasilii Burlacov.

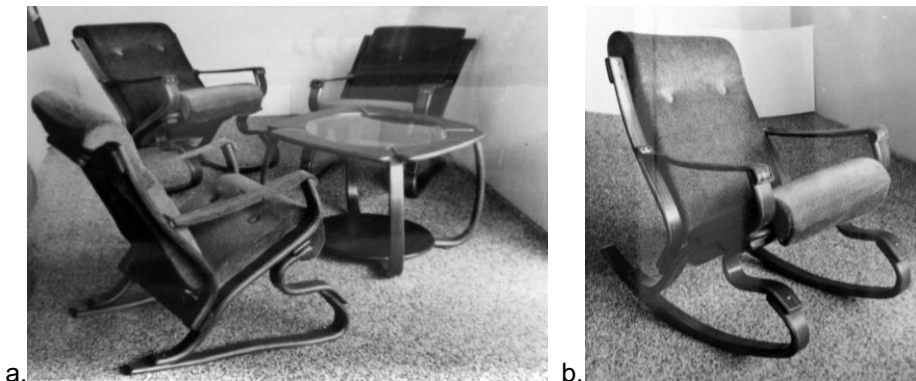

Fig. 3. a) Set de mobila „Bujor”, autor Vasiliu Burlakov.
b) Leagăn din setul „Bujor”

Setul de mobilă „Bujor” realizat după designul lui Vasiliu Burlacov, este format din patru piese: masă, două fotolii și leagăn, a căror construcție explorează la maxim tehnologia de curbare a lemnului aplicată frecvent la Asociația Științifică - Experimentală Moldavproektmebel'. Spre deosebire de forma mesei, care este tratată laconic, conectând armonios elementele din lemn cu cele de sticlă, fotoliile au o alură mai complexă și aglomerată. Acest aspect este rezultatul îmbinării prin înșurubare a mai multor detalii ondulate din lemn de diferite configurații geometrice, care, deși formează o imagine de ansamblu fluentă, lasă senzația unei construcții încărcate. Un element la care am vrea să atragem atenția sunt cotierele realizate din textil. Acestea permit un grad controlat de flexibilitate a construcției, ceea ce face ca spetează să-și modifice puțin unghiul față de șezut și să oscileze. Atât pentru fotolii, cât și pentru leagăn, acest aspect constructiv și estetic, este un plus de confort. De altfel, observăm o atare interpretare a formei cotierelor și la proiectul „Arbaletă” semnat de Iurii Titarev. Șezutul și speteaza la setul de mobilă „Bujor” sunt realizate din poliuretan turnat, armat și căptușit cu textil. În rezultat, acestea au o masă vizuală dominantă în raport cu forma portantă și clasează obiectele în categoria mobilierului moale.

CONCLUZIE

Impactul pe care l-au avut cercetările și creația designerilor în cadrul asociației experimentale Moldavproektmebel' asupra industriei mobilierului din Moldova a fost major prin elementul de know-how transmis fabricilor de profil din țară. Experimentele tehnologice și încercare noilor materialelor de către designerii instituției au servit drept reper pentru producția de masă difuzând către mai multe fabrici soluții dar și echipament specific necesar îndeplinirii operațiilor complexe. Moldavproektmebel' a jucat un rol major în perioada sa activă la creșterea calităților estetice, ergonomice și funcționale a mobilierului produs în Moldova la scară industrială de către

fabricile locale, care au acoperit o mare parte din necesitățile societății din acea vreme pentru mobilierul casnic.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Шрагин Б., *Искусство и промышленности*, Декоративное искусство, Nr.1, 1958, pag.45
- [2] Кливар Мирослав, *О красоте и художественности в технике*, Декоративное искусство, Nr.12, 1961, pag. 12
- [3] Rudolf Arnheim, *Arta și percepția vizuală*, București, Merideane, 1979
- [4] Catalog publicitar, *Mobila 84*, Ministerul Industriei mobilei prelucrării lemnului al RSS Moldovenească, Chișinău, 1983
- [5] Catalog publicitar informațional, *Mobilă. Proiecte, utilaj, tehnologie*, Institutul de proiectări și tehnologie INPROMOB, Chișinău, 1993